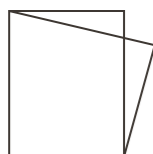

Jens Christian Jacobsen & Üzeyir Tireli: Kritisk pædagogik for pædagoger – social retfærdighed for børn og unge

Akademisk Forlag, 184 sider

Anmeldt af Peter Hornbæk Frostholt, lektor, Pædagoguddannelsen i Ikast, VIA University College

Grundlæggende om bogen

Titlen *Kritisk pædagogik for pædagoger – social retfærdighed for børn og unge* leder måske for de fleste pædagogiske mennesker umiddelbart tankerne i retning af Paolo Freire og hans kritiske og frigørende pædagogiske arbejde med at forbedre vilkårene for brasilianske bønder og råbe magthaverne an i 60'erne og 70'erne. Og der skal kun gå et sekund, før man som læser får sin mistanke bekræftet. Et citat fra netop Freire præger bogens omslag og slår tonen an: *Ægte refleksion fører til handling*. Man må nu forstå, at det, der skal følge på de næste 177 sider, beskæftiger sig med pædagogers arbejde med at etablere mod-hegemoni og at skabe forandring gennem et kritisk blik på børns og unges socialisering og deltagelse. Alt dette gennem ideer forankret hos både Marx, Freire og dennes efterfølger Giroux.

Bogen består af i alt otte kapitler, foruden en indledning og en afrunding. Syv af bogens kapitler har casefremstilling og -analyse gennem forfatterens egen *kritiske analysemodel* som deres primære omdrejningspunkt. Et af bogens primære formål er nemlig også at give en grundning indføring i det praktiske håndværk, som det pædagogiske arbejde med at skabe forandring gennem kritisk pædagogik må medføre. Der er altså især noget at komme efter for praktikerne, de pædagogiske håndværkere og de modelbejgstrede. Og vi kommer vidt omkring i det pædagogiske arbejdsfelt. Foruden et kærkomment gensyn med klubpædagogikken, som mildest talt er underrepræsenteret i den pædagogiske faglitteratur, kommer bogen også ud i områder af det pædagogiske arbejdsliv, som de fleste pædagoger nok næppe vil påstå er en del af deres hverdag. Vi skal bl.a. diskutere

byrumssociologi gennem begreber som *place and space*, migration og storbyens anonymitet ved at analysere pædagogiske bydelsvandring. Derpå følger bl.a. en introduktion til Antonio Gramsci og dennes tydelige inspiration fra Marx hen imod de undertrykte etablering af mod-hegemoni – et opgør med de herskende klassers værdier og sandheder. Denne analyse føres videre i en diskussion af moderne informations- og kommunikationsteknologiers betydning for børns og unges mulighed for deltagelse i demokratiske processer og deres mulighed for oplysning og kritisk refleksion. Pointen er, at sådanne processer netop kan inspirere til aktiv handling og samfundsforandring. Og at forandring skal ske, er bogens centrale omdrejningspunkt. Pædagoger må kunne facilitere og inspirere til kritisk stillingtagen. Derfor opfordrer forfatterne også i bogens sidste case-bårne kapitel pædagoger til at tage livtag med bæredygtighed og klodens overlevelse. Med henvisning til læserens pligter og rettigheder som borger bliver man her kraftigt opfordret til konkret at tage fat på klimakrisen og gøre konsekvenserne heraf til en aktiv del af sit hverdagsdaglige arbejde med kritisk pædagogik.

I bogens kapitel 2 introduceres læseren til forfatterens egen metode- og analysemodel, *Den kritiske analysemodel*, der med afsæt i læserens egne erfaringer og efterfølgende fem analysefaser skal få læseren til at tage stilling og handle i praksis med at opbygge kritiske fællesskaber, der i al beskedenhed har som mål at skabe en bedre verden, der er *mindre diskriminerende og ekskluderende*, som forfatterne skriver. I bogens første case-bårne kapitler tages læseren ved hånden for at give indblik i modellens forskellige

dele og faser. Som kapitlerne skrider frem, bliver læseren inviteret til, endnu mere på egen hånd, at udforske og gennemgå de enkelte kapitlers cases for derpå at anvende modellen og foretage de nødvendige reflektoriske greb. At det ikke har været muligt for bogens forfattere at afprøve model-forslaget i praksis, er vigtigt at understrege.

Bogen slutter af med en kort opsummering af titlens teoretiske opdrag og grundlæggende formål ved igen at argumentere for styrken ved fællesskabet og pædagogens ansvar for modarbejdelsen af en stigende individualiseringstendens og -kultur. I bogens allersidste afsnit sætter forfatterne bogens pointer og forskningsmæssige forankring i fokus – et perspektiv, som ellers har været relativt fraværende igennem bogen. Forfatterne forklarer afslutningsvis, hvordan forskning generelt netop har tydelige politiske, kritiske og ideologiske implikationer. Deres projekt har naturligvis som indbygget formål at eksemplificere dette tydeligt.

Anmelderens egne overvejelser

Bogens forfatter undersøger, som de selv skriver i bogens allersidste sætning, *om kritisk pædagogik kan kvalificere pædagoger til at udvikle fællesskaber, der kan skabe et mere retfærdigt samfund*. Man er som læser her ved bogens sidste sætning ikke i tvivl om, at dette er både en ambitiøs og idealistisk målsætning. Og som tidligere nævnt kommer bogen vidt omkring med sine tematiseringer af det pædagogiske arbejdsfelt. I takt med samtiden sniger også klimaet sig ind i kapitlet: bæredygtighed og klodens overlevelse. Uha, tænker man måske umiddelbart som læser. Her bliver man som læser fortalt, at *klimafor-*

andringerne kommer til at påvirke os alle, uanset om man bor i en stor villa eller en lille etværelses lejlighed. Så er det vist også skåret ud i pap. Forfatterne forklarer i bogens afslutning, hvordan meget af den pædagogiske faglitteratur synes forældet og mangler at favne de store samfundsforandringer, som vi har gennemlevet de sidste 10-15 år. I dette værk får du både læst og påskrevet og bliver ajourført på klimafronten – det er nyt for pædagogisk faglitteratur.

Gennem store dele af bogen strømmer forfatterens grundlæggende præmis: *at opbygning af fællesskaber, modarbejdelse af samfundets individualiserings-tendenser og bekæmpelse af ulighed er vigtige formål*. Og bevares – argumentationen er snorlige. Men bogen oses af idealisme og skælder bl.a. ud på stigende parathedstendenser som skole- og uddannelsesparathed, men også ny-liberalisme og *markedet* får tur. Ny-liberalisterne får endda lige skudt i skoene, at de er manipulerende. Her savner jeg mere argument og mindre påstand. Og ja, foruden klimakrisen bliver det en pædagogisk opgave også at forholde sig kritisk og forandringsparat til disse fænomener. Sæt i gang – bogen tilbyder sin læser alle de fornødne redskaber og argumenter – uden at disse har været afprøvet i praksis, vel at mærke.

Bogen er stringent, velformuleret og venlig i sin formidlingsstil. Dog med et par enkelte hop i tiltaleform fra *pædagogen til du* og lignende afstikkere. Sproget krydres af og til med dramatiske og svulstige formuleringer, som når de skriver: *”Det er i allerhøjeste grad spørgsmål om værdier, steder, organisationer, oprindelser og konsekvenser. For*

hele menneskeheden. Og for al forskning.” Det er tung patos og understreger bogens indbyggede idealisme.

Bogen beskriver *Kritisk Pædagogik* som en samfundskritisk og pædagogisk strømning, og forfatterne forklarer også, hvordan bogen er opstået på baggrund af to forskningsspørgsmål, der igen er opstået efter deres møder med *handlingslammede studerende*. Identifikationen af disse strømninger har altså empirisk forankring hos den aktuelle studentergeneration. Men! Bogen henvender sig dog bare også til en stor del af pædagogstuderende – også dem i provinsen, der netop er gjort af samme stof som individualiseringen, kompetencemålsstyringen og performancekulturen, for hvem bogens gennemgående mantra om fagkampe, fælleskab, forandring må klinge en anelse hult med et ekko fra en svunden tid. Man har vel ganske enkelt ikke selv set mantraet leve?

Pædagoger skal være *transformative intellektuelle*, skriver forfatterne. Men har vi ikke netop med en generation af pædagogstuderende at gøre, som er gjort af 90’ernes og 00’ernes læringsdiskurser? Gennem bogen får man alle de rigtige ideer og argumenter, men kan de pædagogstuderende få dem til at leve og virke? Hvilket segment af de pædagogstuderende er det, at bogen henvender sig til? For mig at se har vi med en rigtig storby-bog at gøre. De pædagogstuderende i provinsen kan

nemlig sagtens være rundet af helt andre ideologiske forudsætninger. Og det afslører jo alle mine fordomme. Sådan må det være. For nylig havde jeg personligt selv et møde med en gruppe unge pædagogstuderende, der åbent bekendtgjorde, at de fandt mere mening og retning i både grønne og blå politiske dagsordner end de *rødes urealistiske ideer*, som ordene lød. Forfatterne skriver, at man som læser og fortolker af deres præsenterede model vil opnå en erkendelse, som vil fungere som en motor for kritik og forandring. Jeg håber virkelig, at de har ret.

Bogens centrale omdrejningspunkt, modellen, er grundigt udført og gennemtænkt og kræver samtidigt meget af sin læser og fortolker. Der er i princippet nemlig ingen grænser for, hvilke dele af en pædagogisk hverdag der kan få tur i møllen: *tanker, praksisser, projekter og oplevelser*. Så det er med at holde tungen lige i munden. Dog hjælper mangfoldigheden af casebearbejdningss kapitler læseren på vej til at forstå både baggrund og anvendelse af modellen. Det er et brugbart værktøj for dem, der vil fordybe sig i modellens kompleksitet. Forandringen skal ske gennem modelfasens aktions- og handleplan. Det er altså lige dele think-work og handling. Det rammer professionshøjskole-tanken rent og slutter samtidigt ringen tilbage til Freire – *ægte refleksion fører til handling*.

Afslutningsvis

Det er gennem en tydelig idealisme og tro på en bedre verden, at forfatterne tager livtag med og løfter og genfortolker arven fra Freire for derpå at omsætte dennes ideer til moderne praktiske handlegreb. Det kan noget.

Markante forskelle mellem sociale klasser og i befolkningsgruppers velstand er et politisk problem, skriver forfatterne på bogens første side. Jeg anbefaler bogen til alle, der synes det samme. Bogen er både politisk og kritisk og skrevet af folk, der tager stilling, vælger side og tør mene noget selv. Det er forfriskende. Bogen slutter også af med at argumentere for dens netop tydelige politiske agenda gennem en grundig udlægning af, hvordan forskning både er politisk, kritisk og ideologisk.

Vi har at gøre med en bog med store armbevægelser, der ikke lægger fingre imellem. Den er klar i mælet og til tider måske lige lovligt storslået i sine betoning. Der bliver konkret opfordret til, at pædagoger går i faglig kamp, og imellem linjerne bliver der råbt: “REVOLUTION NU”. Det skal man være klar til. Spørgsmålet er, om de læsere, som bogen henvender sig til, vil lytte, forstå og ikke mindst handle på opfordringen. Måske efter en gennemlæsning. Jeg vil anbefale pædagoger og pædagogstuderende at læse med her. Ikke mindst for bare at få noget at tage stilling til. For det kommer man som læser til.